

Frumvarp til laga

um breyting á lögum um bókhald, nr. 145/1994, með síðari breytingum.

(Lagt fyrir Alþingi á 138. löggjafarþingi 2009–2010.)

1. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 10. gr. A laganna:

- a. Við 1. mgr. bætist nýr málslíður sem orðast svo: Þó er félögum skv. 1. gr. heimilt þegar sérstakar ástæður eru fyrir hendi, t.d. vegna erlends eignarhalds eða erlendra stjórnarmanna, að hafa texta bókhaldsbókanna á dönsku eða ensku.
- b. Í stað tilvísunarinnar „sbr. 2. mgr. 11. gr.“ í 2. mgr. kemur: sbr. 2. mgr. 7. gr.
- c. 2. másl. 2. mgr. fellur brott.

2. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 20. gr. laganna:

- a. 1. másl. 2. mgr. orðast svo: Þrátt fyrir ákvæði 1. mgr. hafa félög skv. 1. gr. heimild til að varðveita gögn skv. 1. mgr. erlendis í allt að sex mánuði.
- b. Í stað orðanna „tölvubúnaði“ og „tölvutækan“ í 3. mgr. kemur: rafrænum útbúnaði; og: rafrænan.

3. gr.

Við 3. mgr. 25. gr. laganna bætist nýr málslíður sem orðast svo: Þó er félögum skv. 1. gr. heimilt þegar sérstakar ástæður eru fyrir hendi, t.d. vegna erlends eignarhalds eða erlendra stjórnarmanna, að hafa texta ársreiknings á dönsku eða ensku.

4. gr.

32. gr. laganna orðast svo, ásamt fyrirsögn:

Endurskoðun ársreikninga.

Félagsmenn sem fara með minnst einn fimmta hluta atkvæða í félagi, sem ber að semja ársreikninga samkvæmt þessum kafla, geta á félagsfundi krafist þess, ef ekki er um það getið í samþykktum félagsins, að kosinn verði a.m.k. einn endurskoðandi eða endurskoðunarfyritæki. Ákvæði laga um endurskoðendur gilda um starf endurskoðanda sem kosinn er skv. 1. másl.

Uppfylli endurskoðandi ekki lengur skilyrði til starfans skal stjórn félagsins annast um að valinn verði nýr endurskoðandi eins fljótt og unnt er og skal hann gegna því starfi þar til kosning getur farið fram.

5. gr.

Orðin „og skoðunarmenn“ í 33. gr. laganna falla brott.

6. gr.

34. gr. laganna orðast svo:

Ef endurskoðandi telur að nauðsynlegar upplýsingar vanti í ársreikninginn eða skýrslu stjórnar eða upplýsingar séu villandi og enn fremur ef hann telur að fyrir liggja atvik sem varðað geti stjórnendur ábyrgð skal hann vekja athygli á því í áritun sinni. Áritun endurskoðanda telst hluti ársreiknings og skal varðveitt ásamt honum.

Endurskoðandi á rétt á að sitja fundi félagsins þar sem fjallað er um ársreikninga. Honum er óheimilt að gefa einstökum félagsmönnum eða öðrum upplýsingar um hag félags umfram það sem fram kemur í ársreikningi.

7. gr.

35. gr. laganna orðast svo:

Þeir sem taka að sér að semja ársreikninga fyrir félög skv. 1. gr. sem ekki eru skyld til að kjósa endurskoðanda í samræmi við lög eða samþykktir félagsins skulu hafa þá reynslu í bókhaldi og reikningsskilum sem, með hliðsjón af starfsemi og stærð félagsins, telst nauðsynleg til rækslu starfans. Þeir skulu staðfesta þá vinnu sem þeir inna af hendi varðandi reikningsskilin með undirskrift sinni og dagsetningu á ársreikninginn og telst undirskriftin hluti ársreiknings.

Ef kosinn er trúnaðarmaður, einn eða fleiri, úr hópi félagsmanna, í samræmi við samþykktir félagsins, skal hann staðfesta að farið hafi verið eftir ákvörðunum félagsfunda og stjórnar um öflun, ráðstöfun og ávöxtun fjármuna og önnur atriði í rekstrinum á reikningsárinu.

Aðilum skv. 1. og 2. mgr. er óheimilt að gefa einstökum félagsmönnum eða öðrum upplýsingar um hag félags umfram það sem fram kemur í ársreikningi.

8. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 43. gr. laganna:

a. Orðin „námskeið og“ í 3. mgr. falla brott.

b. 4. mgr. orðast svo:

Ráðherra skal skipa þriggja manna prófnefnd sem heldur próf fyrir þá sem sækja um viðurkenningu sem bókari. Prófnefndin skal skipuð til fjögurra ára í senn. Í reglugerð sem ráðherra setur skal m.a. kveðið nánar á um skilyrði til próftöku, prófgreinar, framkvæmd prófa og lágmarksárangur til að standast þau. Kostnaður vegna prófa, þ.m.t. þóknun til prófnefndarmanna, greiðist með próftökugjaldi sem ráðherra ákveður. Við ákvörðun á fjárhæð þess skal við það miðað að það sé eigi herra en kostnaður.

9. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2010. Hjá þeim sem hafa annað reikningsár en almanaksárið koma lög þessi þó ekki til framkvæmda fyrr en við upphaf fyrsta reikningsárs sem hefst eftir 1. janúar 2010.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta var lagt fram á 136. löggjafarþingi 2008–2009 en var ekki afgreitt úr efnahags- og skattanefnd fyrir þinglok. Frumvarpið er nú lagt fram að nýju lítillega breytt með hliðsjón af þeim athugasemdum sem efnahags- og skattanefnd bárust frá hagsmunaaðilum.

Frumvarpið er flutt samhliða lagafrumvarpi til breytinga á lögum um ársreikninga. Lög um bókhald hafa að geyma ákvæði um bókhaldsskyldu, bókfærslu og bókhaldsskjöl og geymslu þessara gagna, auk almennra ákvæða um ársreikninga fyrir önnur félög en þau sem falla undir lög um ársreikninga, en það eru hlutafélög, einkahlutafélög og samvinnufélög, auk tiltekinna sameignarfélaga og samlaga.

Meginbreytingar þær sem hér eru lagðar til eru í samræmi við breytingar í frumvarpi til breytinga á lögum um ársreikninga varðandi hlutverk endurskoðenda annars vegar og skoðunarmanna hins vegar. Til viðbótar er lagt til að heimild félaganna til að hafa texta bókhaldsbóka og ársreikninga á dönsku eða ensku í stað íslensku verði víkkuð út til annarra félaga en þeirra sem hafa heimild til að hafa reikningsskilin í erlendum gjaldmiðli, svo og ákvæði varðandi geymslu bókhaldsgagna erlendis í allt að sex mánuði.

Í frumvarpinu eru lagðar til breytingar sem leiða af lögum nr. 79/2008, um endurskoðendur, sem tóku gildi um síðustu áramót. Töluverðar breytingar voru gerðar á áður gildandi lögum og reglum um endurskoðendur. Lögin taka til endurskoðenda og starfa þeirra sem felast í endurskoðun eins og hún er skilgreind í lögnum. Samkvæmt þeim lögum geta ekki aðrir en þeir sem fá löggildingu ráðherra endurskoðað reikningsskil og áritað þau í samræmi við endurskoðunina. Í frumvarpi til breytinga á lögum um ársreikninga er lagt til að falla frá endurskoðunarskyldu minni félaga eins og þau eru skilgreind í 98. gr. laga um ársreikninga, sbr. 11. frumvarps til breytinga á þeim lögum. Er það í samræmi við heimild í 2. mgr. 51. gr. í fjórðu tilskipun Evrópusambandsins, um ársreikninga félaga með takmarkaðri ábyrgð, til að falla frá endurskoðunarkröfu minni félaga.

Í lögum um bókhald er kosning endurskoðenda eða skoðunarmanna ekki gerð að skyldu hjá þeim félögum sem semja ber ársreikninga sína samkvæmt III. kafla laganna eins og er með félög með takmarkaða ábyrgð félagsaðila sem semja ársreikninga í samræmi við lög um ársreikninga. Undir III. kafla bókhaldslaga falla margvísleg félög, sjóðir og stofnanir sem stofnsett eru og starfrækt um ýmis áhuga- og hagsmunamál félagsmanna. Mörg þessara félaga, sjóða og stofnana hafa með höndum fjármuni og velta milljónum króna árlega. Þau þurfa að gera félagsmönnum sínum og öðrum grein fyrir öflun og ráðstöfun þeirra. Telja verður eðlilegt að hagsmunir félagsmanna í slíkum félagsskap séu tryggðir með bókhaldsskyldu og samningu ársreiknings. Þessum félögum er í sjálfsvald sett að kjósa sér endurskoðanda samkvæmt samþykktum sínum eða að kröfu a.m.k. 20% félagsmanna á fundi félagsins. Yfirleitt er í samþykktum þessara félaga, sjóða og stofnana ákvæði um að kjósa skuli endurskoðanda eða skoðunarmann ársreikninga sem er þá aðkeypt þjónusta bókhaldsfróðra manna eða að kosnir eru skoðunarmenn úr hópi félagsmanna, þ.e. félagskjörnir skoðunarmenn. Félagskjörinn skoðunarmaður er í reynd trúnaðarmaður félagsmanna sem ekki hafa aðgang að bókhaldi félagsins. Ekki er gerð krafa til sérstakrar bókhaldskunnáttu hjá þeim og er hægt að fela þeim hvert það hlutverk sem félagsaðilar og samþykktir segja þeim bæði varðandi yfirferð reikningsuppgjörnsins og önnur sértæk atriði er varða rekstur félagsins. Engin breyting er lögð til á þessu.

Orðið skoðunarmaður kemur víða fyrir í lögum og reglugerðum en hefur ekki alltaf sömu merkingu. Í átta lögum er það notað í tengslum við matsmenn verðmæta en í 13 lögum í tengslum við reikningsskil og ársreikninga. Samkvæmt sveitarstjórnarlögum, nr. 45/1998,

eru tveir skoðunarmenn kosnir af sveitarstjórn „sem skulu yfirfara ársreikning sveitarfélagsins“ auk þess að athuga einstök fjárhagsleg málefni sveitarfélagsins. Jafnframt er sveitarfélaginu skylt að ráða „löggitan endurskoðanda eða endurskoðendafyrirtæki sem vinna skal endurskoðun hjá sveitarfélaginu“. Í lögum um sértryggð hlutabréf, nr. 11/2008, er hugtakið „sjálfstæður skoðunarmaður“ notað um þann sem hefur eftirlit með útgáfu á sértryggðum skuldabréfum og staðfestir Fjármálaeftirlitið skipan hans.

Í 7. gr. frumvarpsins er lögð til sú breyting á 35. gr. laganna að gerð verði sú krafa til þeirra sem taka að sér að semja ársreikning að þeir staðfesti þá vinnu sem þeir inna af hendi með undirskrift sinni og dagsetningu á ársreikninginn og teljist sú undirskrift hluti reikningsins. Er það ekki síst með tilliti til hagsmuna félagsmanna að tryggja, með fulltingi laga, að þeir sem veljast til slíkra starfa fyrir félagið hafi til að bera lágmarkskunnáttu í reikningsskilum sem með hliðsjón af starfsemi og stærð félagsins er nauðsynleg til rækslu starfsins. Þó skal tekið fram að vinna þeirra telst ekki vera endurskoðun þar sem hún er skilgreind í lögum um endurskoðendur sem „óháð og kerfisbundin öflun gagna og mat á þeim í þeim tilgangi að láta í ljós rökstutt og faglegt álit endurskoðanda ...“.

Vaxandi tilhneiging félaga til að hafa texta ársreiknings á ensku kemur einkum af því að um erlenda eignaraðild og/eða stjórnaraðild er að ræða. Því skapast aukakostnaður hjá þeim sem þurfa að láta þýða texta ársreiknings á íslensku aðeins vegna þess að hann ber að birta opinberlega með framlagningu hjá ársreikningaskrá.

Því eru lagðar til breytingar á ákvæðinu um texta bókhaldsbóka og ársreikninga þegar heimilað var á árinu 2002 að félög gætu fært bókhald og samið ársreikninga í erlendum gjaldmiðli var jafnframt þeim félögum einum heimilað að víkja frá því að hafa texta bókhaldsbóka og ársreikninga á íslensku. Texti mátti vera á dönsku eða ensku, auk þess sem þau máttu hafa bókhaldsgögn sín erlendis vegna færslu bókhaldsins í allt að sex mánuði. Þó var skylt að flytja gögnin heim fyrr ef eftirlitsaðilar krefðust aðgangs að þeim. Reynslan sýnir að fjöldi félaga hefur ársreikninga sína á ensku þrátt fyrir að vera með reikningsskilin í íslenskum krónum og er ekkert samband á milli þess að færa bókhaldið í erlendum eða innlendum gjaldmiðli og texta bókhaldsins eða varðandi færslu bókhalds hérlendis eða erlendis. Er því lagt til í þessu frumvarpi að það verði gert að almennri heimild að texti bókhaldsbóka og ársreikninga og staðsetning bókhaldsgagna geti verið erlendis í allt að sex mánuði en ekki bundin færslu bókhalds í erlendum gjaldmiðli. Benda má á að rafrænt bókhald er að verða algengara og er þá alltaf óheftur aðgangur að bókhaldsgögnum án tillits til hvar í heiminum bókhald er vistað. Þó er gert að skilyrði að eðlilegar forsendur séu fyrir þessum frávikum, t.d. að um erlenda eignaraðild sé að ræða eða stjórnaraðild erlendra manna þegar textinn er ekki á íslensku.

Þá eru lagðar til breytingar á 43. gr. laganna varðandi námskeið fyrir þá sem vilja fá viðurkenningu sem bókarar þar sem gert er ráð fyrir að ráðherra hlutist aðeins til um að próf verði haldin reglulega en námskeiðin verði á vegum skóla sem vilja bjóða upp á slíkt.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í a-lið er lagt til að heimilað verði að hafa texta bókhaldsbóka á dönsku eða ensku þegar sérstakar ástæður eru fyrir hendi, einkum ef um erlenda eignar- eða stjórnaraðild er að ræða.

Í b-lið er leiðrétt tilvísun til laga um ársreikninga sem breyttist vegna endurútgáfu laganna.

Í c-lið er lagt til að fella brott 2. másl. 2. mgr. þar sem lagt er til að heimild til að skrá bókhald á ensku og dönsku verði almenn, sbr. a-lið

Um 2. gr.

Í a-lið er lagt er til að öll félög fái heimild til að varðveita bókhaldsgögn vegna færslu bókhalds þeirra erlendis í allt að sex mánuði án tillits til þess hvort bókhaldið sé fært í íslenskum gjaldmiðli eða erlendum.

Í b- og c-lið er um samræmingu á orðanotkun að ræða. Hugtakið „rafrænn“ hefur rutt brott orðum á borð við „tölubúnaður“ og „tölvutækur“.

Um 3. gr.

Lagt er til að heimilt verði að hafa texta ársreiknings á dönsku eða ensku þegar sérstakar ástæður eru fyrir hendi, einkum ef um erlenda eignar- eða stjórnaraðild er að ræða,

Um 4. gr.

Hér eru lagðar til breytingar á 32. gr. laganna þannig að í 1. mgr. verði fjallað um endurskoðun reikningsskila hjá þeim aðilum sem ekki falla undir ákvæði laga um ársreikninga. Lagt er til að gildandi ákvæði um að félagsmenn sem fara með tuttugu prósent atkvæða í þeim félögum, sjóðum og stofnunum sem falla undir 7. tölul. 1. mgr. 1. gr. laganna geti krafist þess á fundi að kosinn verði endurskoðandi eða endurskoðunarfyrirtæki verði nú látið ná til allra félaga sem falla undir 1. gr. Þá er ákvæði um skoðunarmann felld úr greininni, sbr. athugasemdir um 7. gr. frumvarpsins. Enn fremur er 4. mgr. núverandi greinar orðin 2. málsl. 1. mgr. samkvæmt frumvarpinu.

Þar sem 2. mgr. greinarinnar, um skoðunarmenn, er felld brott samkvæmt frumvarpinu verður nógildandi 3. mgr. 32. gr. laganna að 2. mgr. greinarinnar.

Um 5. gr.

Lagt er til að orðin „og skoðunarmenn“ í 33. gr. laganna verði felld brott.

Um 6. gr.

Með þeirri breytingu sem hér er lögð til verður efnisákvæði 1. mgr. 34. gr. um félagskjörna skoðunarmenn að 2. mgr. 35. gr., sbr. 7. gr. frumvarpsins. Núverandi 2. mgr. 34. gr. verður 1. mgr. og ákvæði núverandi 35. gr. verður 3. mgr. 34. gr.

Um 7. gr.

Í 1. mgr. er lagt til að sett verði sérstakt ákvæði um þá aðila sem taka að sér að semja ársreikninga fyrir félög, aðra en endurskoðendur. Eins og fram kemur í almennum athugasemdum er hér um að ræða menn sem hafa þá bókhalds- og reikningsskilakunnáttu sem nauðsynleg er til að geta fært bókhald og samið ársreikninga hjá aðilum sem ekki er skyldir til að ráða endurskoðendur svo að félög sem ekki eru skyld til að kjósa sér endurskoðanda í samræmi við lög eða samþykktir sem félögin setja sér, geti snúið sér til aðila sem hafa þessa þekkingu. Er fyrst og fremst litið til þeirra sem hafa atvinnu af slíkri þjónustu við fyrirtæki. Einnig getur þessi vinna verið unnin innan félaganna og fyrirtækjanna sjálfra, jafnvel af stjórnarmanni eða eiganda. Þegar svo er er ætlast til þess að viðkomandi staðfesti þá vinnu sem hann hefur innt af hendi og skili því til hins almenna félagsmanns með framlagningu ársreiknings á félagsfundi, eða birtingu hans hjá ársreikningaskrá ef um skilaskyldt félag er að ræða. Abyrgð reikningsskila hvílir alltaf á stjórn félags og breytir þetta ákvæði í engu ábyrgð hennar, þótt endurskoðandi áriti ársreikning eða annar aðili staðfesti með undirritun vinnu sína.

Í 2. mgr. er tekið upp ákvæði sem nú er að finna í 1. mgr. 34. gr. laganna um hlutverk félagskjörinna skoðunarmanna. Þeir eru fulltrúar félagsmanna sem ekki hafa aðgang að bókhaldi félagsins og eiga að gæta hagsmuna þeirra. Ekki er gerð krafa um sérstaka bókhaldskunnáttu en þessir skoðunarmenn þurfa að fullvissa sig um að eignir þær og skuldir sem eru tilgreindar séu raunverulega fyrir hendi og farið hafi verið eftir ákvörðunum félagsfunda og stjórnar varðandi tekjuöflun og kostnað. Einnig má fela þessum skoðunarmönnum hvert það hlutverk sem félagsaðilar og samþykktir segja þeim varðandi önnur sértæk atriði er varða rekstur félagsins.

Í 3. mgr. eru samsvarandi ákvæði um þagnarskyldu aðila og skv. 1. og 2. mgr.

Um 8. gr.

Lagðar eru til tvær breytingar á greininni. Annars vegar að heimilt verði að fara í próf án þess að hafa sótt námskeið hafi menn unnið við bókhald í mörg ár og hins vegar að heimila fleiri skólum að bjóða upp á námskeið sem gefi möguleika á að taka próf til viðurkenningar sem prófnefnd á vegum ráðherra hlutast til um að sé haldið reglulega.

Um 9. gr.

Í greininni er lagt til að lögini taki gildi 1. janúar 2010 en fyrir félög sem hafa annað reikningsár en almanaksárið taki lögini gildi við upphaf næsta reikningsárs eftir 1. janúar 2010.

Fylgiskjal.

*Fjármálaráðuneyti,
fjárlagaskrifstofa:*

Umsögn um frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 145/1994, um bókhald, með síðari breytingum.

Með frumvarpinu eru lagðar til breytingar sem leiðir af lögum nr. 79/2008, um endurskoðendur. Samkvæmt þeim lögum geta ekki aðrir en þeir sem fá löggildingu ráðherra endurskoðað reikningsskil og áritað þau í samræmi við endurskoðunina. Meginbreytingar þær sem hér eru lagðar til eru í samræmi við breytingar í frumvarpi til breytinga á lögum um ársreikninga varðandi hlutverk endurskoðenda annars vegar og skoðunarmanna hins vegar. Til viðbótar er lagt til að heimild félaganna til að hafa texta bókhaldsbóka og ársreikninga á dönsku eða ensku í stað íslensku verði víkkuð út til annarra félaga en þeirra sem hafa heimild til að hafa reikningsskilin í erlendum gjaldmiðli, svo og ákvæði varðandi geymslu bókhaldsgagna erlendis í allt að sex mánuði. Þá eru lagðar til breytingar á ákvæðum laganna er snúa að prófagjöldum fyrir þá einstaklinga sem vilja fá viðurkenningu sem bókarar að því leyti að ekki verði lengur innheimt bæði námskeiða- og prófagjöld heldur verði eingöngu innheimt prófagjöld vegna þess kostnaðar sem hlýst af framkvæmd prófsins. Breyting þessi gerir annars vegar ráð fyrir því að viðkomandi einstaklingi verði heimilt að fara í próf án þess að sækja námskeið, hafi sá hinn sami unnið við bókhald í mörg ár, og hins vegar verði fleiri skólum heimilt að bjóða upp á námskeið sem gefi möguleika á að taka próf til viðurkenningar.

Verði frumvarpið óbreytt að lögum er ekki gert ráð fyrir að það hafi í för með sér aukin útgjöld fyrir rikissjóð.